

Titulació	Tipus	Curs
Dret	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Antonio Cardona Barber

Correu electrònic : antonio.cardona@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisites

Per al correcte seguiment i aprofitament de l'assignatura, es recomana haver superat prèviament les assignatures obligatòries de Dret Penal (Dret Penal I, Dret Penal II i Dret Penal III).

Objectius

1. Conèixer els fonaments dogmàtics i les característiques essencials dels delictes socioeconòmics i dels delictes comesos en l'àmbit de l'empresa.
2. Identificar i interpretar els elements típics de les principals figures delictives objecte d'estudi.
3. Determinar les conseqüències jurídiques derivades de la comissió d'aquests delictes, amb especial atenció a les penes i altres mesures previstes per l'ordenament jurídic.
4. Analitzar i resoldre problemes jurídic-penals relacionats amb la delinqüència socioeconòmica mitjançant l'aplicació de la normativa, la jurisprudència i els criteris doctrinals rellevants.
5. Qualificar jurídicament fets rellevants en matèria de delinqüència socioeconòmica i determinar-ne les conseqüències penals corresponents.

Resultats d'aprenentatge

1. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
2. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
3. Tenir habilitat per prendre decisions.
4. Reconèixer i resoldre problemes.
5. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
6. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
7. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
8. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
9. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
10. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
11. Redactar resolucions de casos penals.
12. Redactar escrits específicament de contingut penal vinculats al procés, fonamentalment de conclusions provisionals, recursos i sentències.
13. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
14. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
15. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.

16. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
17. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
18. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
19. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
20. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
21. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
22. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
23. Prendre consciència de la importància del compromís ètic de l'advocat en el procés penal.
24. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
25. Presentar a l'aula la defensa o l'acusació de casos penals.
26. Distingir la connexió important que hi ha entre el dret penal substantiu i el dret penal processal.
27. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
28. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
29. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.
30. Buscar sentències penals en les bases de dades.
31. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
32. Definir les principals institucions penals.
33. Presentar informació de manera adequada en funció del tipus de públic.

Continguts

Tema 1. Introducció al Dret penal econòmic. 1. Concepte, fonament i objecte del Dret penal econòmic. 2. Fonts normatives i tècniques de tutela penal de l'ordre socioeconòmic. 3. Els principis d'ultima ratio i d'intervenció mínima en el Dret penal econòmic. 4. El principi *non bis in idem* i les relacions entre sancions penals i administratives.

Tema 2. Qüestions de part general en el Dret penal econòmic. 1. Els delictes de perill en l'àmbit socioeconòmic. 2. Les normes penals en blanc. 3. La imputació objectiva i el risc permès en l'activitat econòmica. 4. La comissió per omissió i les posicions de garantia. 5. Autoria i participació en delictes especials i en estructures organitzades. 6. L'error en el Dret penal econòmic. 7. Conseqüències econòmiques derivades del delictes: responsabilitat civil ex delicto, decomís i participació a títol lucratiu.

Tema 3. Delictes patrimonials d'especial rellevància econòmica. 1. El delictes d'estafa. 2. El delictes d'apropiació indeguda. 3. L'administració deslleial. 4. Delimitació entre l'apropiació indeguda i l'administració deslleial. 5. Aspectes comuns i qüestions concursals. 6. El delictes de danys (especial referència als danys informàtics).

Tema 4. Les insolvències punibles. 1. Consideracions generals i bé jurídic protegit. 2 L'alçament de béns. 3. Els delictes concursals. 4. Aspectes processals i relacions amb el dret concursal.

Tema 5. Les falsedats documentals. 1. Bé jurídic protegit. 2. Falsedats materials i falsedats ideològiques. 3. La falsedat documental en documents públics, oficials, mercantils i privats. 4. Modalitats específiques: documents d'identitat, certificats, targetes de crèdit i dèbit i instruments de pagament diferents de l'efectiu. 5. Problemes concursals i aplicació del principi *non bis in idem*.

Tema 6. Els delictes societaris. 1. Concepte penal de societat. 2. Condicions de perseguibilitat. 3. La falsificació de la informació economicofinancera. 4. Els principals delictes societaris.

Tema 7. Delictes relatius al mercat i als consumidors. 1. Els secrets empresarials: apoderament, utilització i revelació. 2. Delimitació respecte dels delictes contra la intimitat. 3. La corrupció en els negocis. 4. Altres figures delictives de protecció del mercat.

Tema 8. Delictes contra la propietat intel·lectual i industrial. 1. Bé jurídic protegit. 2. Elements típics dels delictes contra la propietat intel·lectual. 3. Modalitats específiques i tipus agreujats. 4. Els delictes contra la propietat industrial.

Tema 9. Blanqueig de capitals i receptació. 1. Bé jurídic protegit i naturalesa jurídica. 2. Elements típics del

delicte de blanqueig de capitals. 3. El blanqueig imprudent. 4. Relacions concursals i delimitació respecte dels actes posteriors copenats. 5. La receptació.

Tema 10. Delictes contra la Hisenda pública i la Seguretat Social. 1. El delicte contra la Hisenda Pública. 2. El delicte contra la Seguretat Social. 3. El frau de subvencions. 4. Els delictes que afecten els interessos financers de la Unió Europea. 5. El delicte comptable.

Tema 11. Delictes contra l'Administració pública d'incidència econòmica. 1. La malversació de cabals públics. 2. El tràfic d'influències. 3. El suborn. 4. Altres manifestacions de corrupció pública. 5. La responsabilitat de les societats mercantils públiques.

Tema 12. Delictes urbanístics i contra el medi ambient. 1. Delictes sobre l'ordenació del territori i l'urbanisme. 2. El fenomen de la corrupció urbanística. 3. Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient comesos per empreses.

Tema 13. Delictes contra els drets dels treballadors. 1. Bé jurídic protegit i fonament de la intervenció penal. 2. Delictes contra les condicions laborals. 3. Delictes contra la seguretat i salut en el treball. 4. Especial referència als delictes de risc laboral.

Tema 14. Responsabilitat penal de les Persones jurídiques i Compliance. 1. Fonament i evolució de la responsabilitat penal de les persones jurídiques. 2. El sistema d'imputació previst al Codi penal. 3. Els models d'organització i gestió (criminal compliance). 4. Eximents i atenuants de la responsabilitat penal corporativa. 5. Conseqüències jurídiques aplicables a les persones jurídiques. 5. Principals problemes interpretatius i jurisprudencials.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Classes pràctiques	22	0,88	1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 29, 30
Classes teòriques	22	0,88	2, 8, 9, 10, 18, 20, 21, 26, 27, 28, 29, 31, 32
Lectura de bibliografia, resolució de casos pràctics, estudi	104	4,16	1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32

La metodologia docent d'aquesta assignatura es basa en un model d'aprenentatge actiu i participatiu, orientat a l'adquisició progressiva de coneixements, competències i habilitats pròpies de l'àmbit del Dret penal econòmic i de l'empresa. L'estudiantat assumeix un paper central en el procés d'aprenentatge, mentre que el professorat actua com a guia i facilitador, proporcionant les eines conceptuals i metodològiques necessàries per a la comprensió crítica de la matèria.

El desenvolupament de l'assignatura s'articula a través de les activitats següents:

1. Activitats dirigides

1.1. Classes teòriques

Les sessions teòriques tenen per objecte proporcionar els fonaments conceptuals, normatius i jurisprudencials necessaris per a l'estudi de les diferents institucions i figures delictives objecte del programa. Mitjançant l'exposició i l'anàlisi crítica dels continguts essencials de l'assignatura, es facilitarà la comprensió dels problemes dogmàtics i político-criminals més rellevants del Dret penal econòmic contemporani.

Sense perjudici del caràcter expositiu d'aquestes sessions, es fomentarà la participació activa de l'estudiantat a través de preguntes, debats i comentaris sobre qüestions d'actualitat relacionades amb la matèria.

1.2. Classes pràctiques

Les sessions pràctiques estaran orientades a l'aplicació dels coneixements adquirits a les classes teòriques. A partir de casos pràctics, resolucions judicials, materials normatius i altres recursos d'interès, l'estudiantat haurà d'identificar els problemes jurídic-penals plantejats, argumentar possibles solucions i aplicar els criteris doctrinals i jurisprudencials pertinents.

Aquestes activitats permetran desenvolupar la capacitat d'anàlisi jurídica, d'interpretació normativa i d'argumentació crítica, així com familiaritzar-se amb les tècniques pròpies de la resolució de casos en l'àmbit del Dret penal econòmic.

2. Activitats autònomes

El treball autònom constitueix una part essencial del procés d'aprenentatge. L'estudiantat haurà de preparar els continguts de l'assignatura mitjançant l'estudi dels materials proporcionats, la consulta dels manuals de referència i de la bibliografia recomanada, així com l'anàlisi de normativa, jurisprudència i doctrina rellevants.

Entre les activitats autònomes previstes s'inclouen la preparació de les sessions pràctiques, la realització de lectures especialitzades, l'elaboració d'esquemes i materials de síntesi, la resolució de casos pràctics i la preparació de les diferents activitats d'avaluació de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
examen teòric	50%	2	0,08	3, 7, 8, 9, 10, 18, 27, 28, 32
Activitats d'avaluació continuada	50%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33

AVALUACIÓ

1. Avaluació continuada

L'assignatura s'avalua mitjançant un sistema d'avaluació continuada orientat a valorar el grau d'assoliment dels resultats d'aprenentatge i de les competències específiques i transversals associades a la matèria.

La qualificació final s'obtindrà a partir de les activitats següents:

(a) Activitats d'avaluació continuada (50 % de la qualificació final)

Durant el semestre es realitzaran dues activitats d'avaluació relacionades amb els continguts de l'assignatura.

La qualificació conjunta d'aquestes activitats representarà el 50 % de la nota final.

L'estudiantat que no superi alguna d'aquestes activitats podrà realitzar una activitat de recuperació específica el dia fixat per a la reavaluació. La recuperació únicament serà possible en cas de qualificació insuficient i no podrà utilitzar-se amb la finalitat de millorar nota.

El calendari, les característiques i els criteris d'avaluació de les diferents activitats seran comunicats a través del Campus Virtual a l'inici del semestre.

(b) Prova teòrica final (50 % de la qualificació final)

Consistirà en un examen tipus test sobre el conjunt dels continguts del programa.

Per tal que la qualificació d'aquesta prova pugui ponderar-se amb la resta d'activitats d'avaluació, caldrà obtenir una qualificació mínima de 3,5 punts sobre 10. En cas contrari, no es calcularà la nota mitjana de l'assignatura i, per superar-la, caldrà aprovar la prova de reavaluació.

L'estudiantat que no superi aquesta prova o que desitgi millorar-ne la qualificació podrà presentar-se a la reavaluació. En aquest cas, la qualificació definitiva serà la obtinguda en la prova de reavaluació, encara que sigui inferior a la inicialment assolida.

(c) Activitats pràctiques d'aprenentatge

Al llarg del curs es desenvoluparan diverses activitats pràctiques d'aprenentatge orientades a consolidar els coneixements adquirits i a desenvolupar la capacitat d'anàlisi jurídica, argumentació crítica i resolució de casos.

La participació activa, regular i fonamentada en aquestes activitats forma part del procés d'aprenentatge de l'assignatura i podrà ser tinguda en compte pel professorat en la valoració global del rendiment acadèmic de l'estudiantat.

2. Avaluació única

L'estudiantat que hagi obtingut l'autorització corresponent per acollir-se al sistema d'avaluació única haurà de realitzar una prova final integrada, amb una durada aproximada de tres hores, que constarà de les activitats següents:

(a) Un examen tipus test sobre els continguts del programa (50 % de la qualificació final).

(b) La resolució de dos casos pràctics relacionats amb els continguts de l'assignatura (50 % de la qualificació final).

S'aplicarà el mateix règim de reavaluació previstos per a l'avaluació continuada.

3. Reavaluació

Podrà accedir a la reavaluació l'estudiantat que compleixi els requisits establerts per la normativa acadèmica vigent.

(a) Reavaluació de la prova teòrica

L'estudiantat que no superi la prova teòrica final podrà presentar-se a la reavaluació en la data fixada per la Facultat.

La qualificació obtinguda en aquesta prova substituirà íntegrament la qualificació anterior, encara que sigui inferior.

No s'exigeix una qualificació mínima per accedir a la reavaluació.

(b) Reavaluació de les activitats d'avaluació continuada

Les activitats d'avaluació continuada únicament podran ser objecte de recuperació quan hagin estat qualificades amb una nota inferior a 5 punts sobre 10.

La recuperació no podrà utilitzar-se amb la finalitat de millorar qualificacions ja superades.

Qualificació final de l'assignatura

La qualificació final resultarà de la ponderació de les diferents activitats d'avaluació segons els percentatges establerts.

Per superar l'assignatura caldrà obtenir una qualificació final mínima de 5 punts sobre 10.

Revisió de qualificacions

En el moment de publicar les qualificacions s'informarà de la data, l'horari i el procediment de revisió de les activitats avaluades.

4. Ús de la intel·ligència artificial

En aquesta assignatura es permet l'ús d'eines d'intel·ligència artificial exclusivament com a instrument de suport per a tasques auxiliars, com ara la localització d'informació, la cerca bibliogràfica, la consulta de materials o l'organització de continguts.

No es permet la utilització d'aquestes eines per a la generació total o parcial de textos, respostes o activitats que hagin de ser objecte d'avaluació, llevat que el professorat indiqui expressament el contrari.

Quan s'utilitzin eines d'intel·ligència artificial en activitats acadèmiques autoritzades, l'estudiantat haurà d'identificar-ne l'ús de manera clara i transparent, especificant les eines emprades i l'abast de la seva intervenció.

La manca de transparència en l'ús d'aquestes tecnologies podrà ser considerada una vulneració dels principis d'integritat acadèmica i comportar les conseqüències previstes per la normativa universitària.

5. Integritat acadèmica

La còpia o l'intent de còpia en qualsevol prova d'avaluació, així com el plagi total o parcial en treballs, pràctiques o qualsevol altra activitat acadèmica, constitueixen una infracció greu dels principis d'integritat acadèmica.

Aquestes conductes seran sancionades d'acord amb la normativa acadèmica i disciplinària vigent de la Universitat, sense perjudici de les responsabilitats que puguin correspondre en cada cas.

Bibliografia

Manuals generals de referència:

GONZÁLEZ CUSSAC, J. L. (dir.), *Tratado de Derecho Penal Económico y de la Empresa*, 2 volums, Tirant lo Blanch, València, 2025.

ÁLVAREZ GARCÍA, F. J. (dir.), *Tratado de Derecho Penal Español. Parte Especial (II): Delitos patrimoniales y económicos*, 2a ed., 2 volums, Tirant lo Blanch, València, 2026.

DE LA MATA BARRANCO, N.; DOPICO GÓMEZ-ALLER, J.; LASCURAÍN SÁNCHEZ, J. A. i NIETO MARTÍN, A., *Derecho penal económico y de la empresa*, Dykinson, Madrid, 2024. Disponible en accés obert a través del repositori institucional de la Universidad Carlos III de Madrid (<https://e-archivo.uc3m.es/entities/publication/6deb8f9c-6976-4265-bd3d-bb303f52d0bc>).

Bibliografía complementària:

MARTÍNEZ-BUJÁN PÉREZ, C., *Derecho penal económico y de la empresa. Parte general*, Tirant lo Blanch, València, 2016.

Nota important: Tota la bibliografia recomanada es troba a disposició de l'estudiantat de manera gratuïta, bé a través dels recursos electrònics accessibles des del Servei de Biblioteques de la UAB i de les bases de dades subscrites per la Universitat, bé mitjançant l'accés obert als materials que s'indiquen expressament.

Programari

L'assignatura no exigeix un programari específic.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.

A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	51	Espanyol	segon quadrimestre	tarda
(PAUL) Pràctiques d'aula	51	Espanyol	segon quadrimestre	tarda